

Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας

Λ. Συγγρού 134, 1^{ος} όροφος, 17671 Αθήνα, τηλ. 210 9210177-8, fax 210 9210178

<http://www.genderpanteion.gr>, e-mail: gender@panteion.gr

Εισηγητική Έκθεση για την εισαγωγή δύο (2) άρθρων στον (υπό συζήτηση) Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Παντείου Πανεπιστημίου σχετικών με την Ίση Μεταχείριση, την Απαγόρευση των Διακρίσεων και της Ηθικής και Σεξουαλικής Παρενόχλησης, καθώς και τη σύσταση Επιτροπής Ίσης Μεταχείρισης

Η Επιστημονική Επιτροπή του προγράμματος *Σπουδών Φύλου και Ισότητας στις Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες* με την ευκαιρία της συζήτησης που διεξάγεται στο Πανεπιστήμιο (Σύγκλητος, Τμήματα, Σύλλογος Διδακτικού Προσωπικού) σχετικά με την υιοθέτηση Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του Παντείου και του περιεχομένου του, **διαπιστώνει:**

1. την ανάγκη να υιοθετηθεί Κανονισμός ο οποίος θα περιέχει, εκτός από τη ρύθμιση των θεμάτων λειτουργίας των πανεπιστημιακών οργάνων και φορέων, των ελάχιστων κανόνων λειτουργίας των διδασκόντων και λοιπού επιστημονικού προσωπικού, του διοικητικού προσωπικού και των φοιτητών/τριών και **ένα κεφάλαιο αξιακού περιεχομένου το οποίο θα αναφέρει ρητά την αποστολή του πανεπιστημίου, τους σκοπούς του και τα μέσα εκπλήρωσής τους.**

Αυτό το κεφάλαιο θα κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων: την ελευθερία της διδασκαλίας και της έρευνας και γενικά των ιδεών, το δημόσιο χαρακτήρα της ανώτατης εκπαίδευσης, το ρόλο του πανεπιστημίου στην εμπέδωση της δημοκρατίας, των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανάπτυξης της κοινωνίας της ισότητας και της ενσωμάτωσής.

2. την ανάγκη διασάφησης των αξιών που υπηρετεί το πανεπιστήμιο ώστε αυτές να μπορούν να καταστούν **λειτουργικές έννοιες που να υπόκεινται σε έλεγχο και να μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πανεπιστημιακής πολιτικής.** Ως συμβολή σε αυτό το έργο η Επιστημονική Επιτροπή του προγράμματος υποβάλλει στη Σύγκλητο (δια του Πρυτάνεως) διατύπωση δύο (2) άρθρων που αφορούν στις αξίες **της ισότητας, της απάλειψης των διακρίσεων και της ηθικής και σεξουαλικής παρενόχλησης καθώς και της αρχής της ισότητας ευκαιριών στη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στις θέσεις απασχόλησης και στην επαγγελματική εξέλιξη για όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας.**

3. την ανάγκη η διατύπωση και υιοθέτηση αυτών των αξιών **να υποστηρίζεται και να παρακολουθείται από ένα μηχανισμό** που θα έχει τα εξής χαρακτηριστικά: 1. θα λειτουργεί εντός του πλαισίου της κείμενης νομοθεσίας, 2. θα είναι αντιπροσωπευτικός των συστατικών μερών της Παντειακής κοινότητας, 3. θα έχει διαμεσολαβητικό, γνωμοδοτικό

χαρακτήρα προς τη Σύγκλητο και το Πρυτανικό Συμβούλιο, 5. θα εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ώστε να μπορεί να παίρνει πρωτοβουλίες έρευνας, μελέτης και διατύπωσης προτάσεων για ζητήματα που εγείρονται κατά την εφαρμογή του Κανονισμού και γενικότερα κατά τη λειτουργία του πανεπιστημίου.

Θεμελίωση των προτάσεων

► Ισότητα

Η ισότητα και **ειδικότερα η ισότητα των φύλων** κατοχυρώνεται τόσο στο Σύνταγμα της Ελλάδας (**Σύνταγμα του 1975**, Αρ. 4 Παρ. 2) «Όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου και έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις» όσο και στην Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη η οποία είναι υπό επικύρωση από τα κράτη - μέλη

(Αρ. 2 Αξίες της Ένωσης) *"Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, την δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών".*

Το αναθεωρηθέν Σύνταγμα (2001) περιέχει μεταβατική διάταξη (Αρ. 116) η οποία θεσπίζει ότι δεν αποτελεί απόκλιση από την επιταγή της ισότητας η λήψη θετικών μέτρων που θα άρουν παγιωμένες ανισότητες και στερεότυπα:

"Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, μεταξύ άλλων στην απασχόληση, την εργασία και τις αποδοχές. Η αρχή της ισότητας δεν αποκλείει τη διατήρηση ή θέσπιση μέτρων που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα υπέρ του υποεκπροσωπούμενου φύλου. "

Η ισότητα των φύλων στην απασχόληση και στα επαγγέλματα βασίζεται και στο Αρ. 141 παρ. 3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΚ) , σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 παρ. 2 της ΣΕΚ που αναφέρουν ως στόχο της ΕΕ την ισότητα των φύλων ενώ επιβάλλουν την υποχρέωση της προώθησης της **ουσιαστικής** ισότητας των φύλων σε όλες τις αρμοδιότητες της (οριζόντιος στόχος). Επιπλέον, την ισότητα των φύλων στην εργασία κατοχυρώνει και η Οδηγία 76/207/ΕΚ που τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2002/73/ΕΚ.

► Απαγόρευση των διακρίσεων

Διεθνή κείμενα τα οποία κατοχυρώνουν την ισότητα μεταχείρισης και απαγορεύουν κάθε είδους διάκριση εναντίον των γυναικών είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διάκρισης εναντίον των Γυναικών (CEDAW) (Ν. 1342/83) και η Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (Ν. 1426/84).

Πρόσφατα εκδόθηκαν δύο σχετικές Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες απαγορεύουν την άμεση και έμμεση διάκριση για λόγους εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού: Η Οδηγία 2000/43/ΕΚ και η Οδηγία 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και στην εργασία (Ν. 3304/05). Σύμφωνα με την Οδηγία 2000/43/ΕΚ άμεση διάκριση *...συντρέχει ..όταν για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, σε ένα πρόσωπο επιφυλάσσεται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει , έτυχε ή θα ετύγχανε ένα άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση.*

Η άσκηση διακρίσεων μπορεί να βασίζεται στα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου (εναντίον του οποίου ασκείται η διάκριση) αλλά ενδέχεται να οφείλεται και στο γεγονός ότι ανήκει σε μια πληθυσμιακή ομάδα και συνεπώς να θεωρηθεί ότι έχει τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε μια ομάδα (π.χ. εθνικής καταγωγής, ή θρησκευματος). Πρόκειται για τη διάκριση η οποία βασίζεται στα **στερεότυπα** που έχει για κάποια ομάδα ο ασκών τη διάκριση.

Οι Οδηγίες απαγορεύουν τόσο την άμεση (ως ανωτέρω) όσο και την έμμεση διάκριση η οποία ασκείται όταν μια "... εκ πρώτης όψεως ουδέτερη πρόβλεψη, πρακτική ή

κριτήριο... " έχει ως αποτέλεσμα άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά σε σχέση με την εθνική ή φυλετική καταγωγή, κ.λπ. να τυγχάνουν δυσμενέστερης μεταχείρισης.

Ο ευρύς αυτός ορισμός της διάκρισης σημαίνει ότι η διάκριση κρίνεται εκ του αποτελέσματος της (δηλαδή τη δυσμενέστερη μεταχείριση κάποιων προσώπων) και όχι από το αν τεκμηριώνεται **πρόθεση για διάκριση**.

Η απαγόρευση επεκτείνεται και στην **προτροπή** (προσώπου ή προσώπων) να ασκήσει/ουν διάκριση.

➤ **Απαγόρευση της ηθικής και σεξουαλικής παρενόχλησης**

Η παρενόχληση ορίζεται ως συμπεριφορά με πρόθεση ή αποτέλεσμα να θίξει την αξιοπρέπεια του/της παρενοχλούμενου/ης και η οποία δημιουργεί γι αυτόν/ήν ένα περιβάλλον απειλητικό, εχθρικό, υποτιμητικό, προσβλητικό ή εξευτελιστικό και απαγορεύεται από την Οδηγία 2000/43/ΕΚ.

Η M-F Hirigoyen η οποία χρησιμοποίησε τον όρο "**ηθική παρενόχληση**" (harcelement moral) τον ορίζει ως

"κάθε καταχρηστική συμπεριφορά (χειρονομία, λόγος, στάση) που προσβάλλει με την επανάληψή ή τη συστηματοποίησή της, την αξιοπρέπεια ή την ψυχική και σωματική ακεραιότητα ενός ατόμου, θέτοντας σε κίνδυνο την εργασία του ή υποβιβάζοντας το εργασιακό κλίμα" (Hirigoyen 2002).

Συναφής είναι ο ορισμός της "**ψυχολογικής βίας**" που υιοθετείται σε Έκθεση του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας:

"η ηθελημένη χρήση εξουσίας κατά ενός ατόμου η μιας ομάδας ατόμων που μπορεί να προκαλέσει βλάβη στη φυσική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του εν λόγω ατόμου (ή ομάδας ατόμων). Κύριο χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς αυτής είναι η διάρκεια, η συχνότητα και ο επαναλαμβανόμενος χαρακτήρας". (Καρακιουλάφη, *Εργασία 2005*)

Το ζήτημα της ηθικής παρενόχλησης έχει απασχολήσει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ: τον Ιούλιο του 2001 η Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προέτρεψε τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για την πρόληψη και αποτροπή της ηθικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας. Το Νοέμβριο 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε Ανακοίνωση με θέμα: "Προσαρμογή στις αλλαγές της εργασίας και της κοινωνίας: Μια νέα κοινοτική στρατηγική υγείας και ασφάλειας 2002-06", αναφέρει ότι: "Οι ποικίλες μορφές που αποκτούν η ηθική παρενόχληση και η βία στην εργασία αποτελούν σήμερα ένα ιδιαίτερο πρόβλημα που δικαιολογεί νομοθετική δράση. (Καρακιουλάφη, *Εργασία 2005*).

Η Σουηδία (1993), η Γαλλία (2002), το Βέλγιο (2002) έχουν ήδη εισαγάγει νομοθετικές ρυθμίσεις για την απαγόρευση της ηθικής παρενόχλησης στην εργασία ενώ στη Γερμανία έχει ληφθεί σχετική μέριμνα στο πλαίσιο των εργασιακών συμβουλίων.

Η **σεξουαλική παρενόχληση** αντιμετωπίζεται ως παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και θεωρείται ως μορφή διάκρισης σύμφωνα με την τροποποίηση της Οδηγίας της Ίσης Μεταχείρισης 76/207/ΕΚ. Σύμφωνα με την τροποποιημένη Οδηγία 2002//73/ΕΚ σεξουαλική παρενόχληση είναι

"...Οποιαδήποτε μορφή απρόσκλητης λεκτικής, μη-λεκτικής ή φυσικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα που γίνεται με την πρόθεση ή έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας του ατόμου, ιδιαίτερα όταν δημιουργεί γι αυτήν/όν ένα περιβάλλον απειλητικό, εχθρικό, υποτιμητικό, προσβλητικό ή εξευτελιστικό. "

Η Οδηγία απαγορεύει τόσο τη συμπεριφορά η οποία κατατείνει στη δημιουργία του εχθρικού, υποτιμητικού κ.λπ. περιβάλλοντος όσο και τη λήψη αποφάσεων (από το δράστη) που να αφορά προσωπικά άτομο το οποίο έχει αποκρούσει ή υποκύψει στη σεξουαλική παρενόχληση.

Τα προτεινόμενα άρθρα

1. Το πανεπιστήμιο προστατεύει και καλλιεργεί τις αξίες της

(έλευθερίας της διδασκαλίας και έρευνας και γενικά των ιδεών, κλπ.)

της ισότητας και ειδικότερα της ισότητας των φύλων, και της ισότητας ευκαιριών στη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στις θέσεις απασχόλησης και στην επαγγελματική εξέλιξη όλων των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Το πανεπιστήμιο μεριμνά ώστε οι φοιτητές/τριες, τα μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού καθώς και τα μέλη του διοικητικού και τεχνικού προσωπικού να μπορούν να διεξαγάγουν την εργασία τους σε ένα περιβάλλον ελεύθερο από κάθε μορφή διάκρισης, άμεσης ή έμμεσης και από κάθε μορφή ηθικής ή σεξουαλικής παρενόχλησης.

2. Προκειμένου να υπηρετηθούν καλλίτερα οι παραπάνω αξίες συγκροτείται από τη Σύγκλητο *Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης* η οποία θα λειτουργεί στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, θα είναι αντιπροσωπευτική όλων των συστατικών μερών της Παντειακής Κοινότητας ενώ τα μέλη της θα πρέπει να διαθέτουν γνωστή και αναγνωρισμένη ενασχόληση με το αντικείμενο, θα δέχεται καταγγελίες, παράπονα ή παρατηρήσεις από οποιοδήποτε μέλος της Παντειακής κοινότητας, θα μπορεί να προσφέρει διαμεσολαβητικές υπηρεσίες και να εισηγείται στη Σύγκλητο και στο Πρυτανικό Συμβούλιο ή ακόμα και να λαμβάνει πρωτοβουλίες για την συλλογή στατιστικών στοιχείων, τη διεξαγωγή μελετών και την πρόταση ανάληψης θετικών δράσεων στο αντικείμενο της αρμοδιότητάς της. Στην Επιτροπή διατίθενται τα μέσα που θα διευκολύνουν την αποστολή της.